

Anna Wiśniewska

Akademia Pomorska
Słupsk

**GOSPODARCZY ASPEKT ROZWOJU AGROTURYSTYKI
W NADMORSKICH GMINACH USTKA I CHOCZEWO**

**ECONOMIC ASPECT OF AGROTOURISM
IN SEASIDE COMMUNES USTKA AND CHOCZEWO**

Zarys treści: Artykuł stanowi próbę oceny wpływu rozwoju usług agroturystycznych na gospodarkę lokalną nadmorskich gmin Ustka i Choczewo. Nacisk położono na kwestie związane z aktywizacją zawodową ludności wiejskiej, ograniczaniem bezrobocia oraz poprawą dochodowości gospodarstw rolnych świadczących usługi agroturystyczne. Do opracowania tematu posłużyły wyniki badań terenowych przeprowadzonych w latach 2007-2008 w obydwu nadmorskich gminach.

Słowa kluczowe: ekonomika agroturystyki, agroturystyka na wybrzeżu

Key words: economic aspect of agrotourism, agrotourism in seaside communes

Wstęp

W wielu państwach rozwój turystyki wiejskiej (a w szczególności agroturystyki) odgrywa coraz większą rolę. Zarówno w Unii Europejskiej, jak i w Polsce turystyka ta jest ważnym elementem w ożywianiu gospodarki na wsi i na trwałe wpisuje się w koncepcję wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich. W Polsce wiedza o możliwości tworzenia miejsc pracy z wykorzystaniem walorów krajobrazowych i agroturystyki jest jeszcze niedostateczna, tym niemniej społeczności lokalne zaczynają dostrzegać korzyści płynące z takiej działalności, tj. większe dochody rolników i zmniejszające się bezrobocie na wsi. W obliczu kłopotów ekonomicznych na terenach wiejskich agroturystyka może dać impuls do rozwoju gospodarczego regionu.

Głównym celem zapisanym w *Programie rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa województwa pomorskiego na lata 2005-2013* jest „podniesienie konkurencyjności regionu przez przyspieszenie rozwoju społeczno-ekonomicznego obszarów wiejskich i rolnictwa oraz wzrost poziomu życia mieszkańców”¹. Jednym z czynni-

¹ www.woj-pomorskie.pl

ków mogących w dużej mierze przyczynić się do osiągnięcia tego celu, szczególnie w gminach nadmorskich, jest rozwój turystyki wiejskiej i agroturystyki.

Obszar i metody badań

Do badań wybrano gminy Ustka i Choczewo, charakteryzujące się wybitną lub dużą atrakcyjnością przyrodniczo-turystyczną². Spełniają one także kryteria wiejskiej przestrzeni agroturystycznej na poziomie czterech cech przekraczających poziom graniczny (Drzewiecki 1997). Kryteria oceny atrakcyjności agroturystycznej gminy:

- gęstość zaludnienia na km² użytków rolnych <80 osób/km²,
- udział rolniczej gospodarki nieuspołecznionej w powierzchni użytków rolnych >60%,
- udział łąk i pastwisk w powierzchni użytków rolnych >30%,
- udział lasów w powierzchni całkowitej gminy 30-60%,
- udział wód w powierzchni całkowitej gminy >5%,
- typy osadnictwa wiejskiego – rozproszony,
- udział osób utrzymujących się ze źródeł pozarolniczych <60%.

Gmina Ustka położona jest na środkowym wybrzeżu Bałtyku, między ujściem Słupi i Łupawy, sąsiaduje od strony wschodniej ze Słowińskim Parkiem Narodowym, od południowej z Parkiem Krajobrazowym „Dolina Słupi”. Zajmuje powierzchnię 21 810 ha, w tym 11 744 ha (53,8%) to użytki rolne, a 6723 ha (30,8%) lasy. Długość wybrzeża morskiego wynosi ok. 20 km. Jest to obszar o niepowtarzalnych walorach krajobrazowych i zdrowotnych, zamieszkiwany przez 7573 mieszkańców. Gęstość zaludnienia wynosi 33 osoby na km². Osadnictwo skupione jest we wsiach liczących od 300 do 800 mieszkańców. Wśród pracujących 64% jest zatrudnionych w przemyśle i budownictwie. Według danych z roku 2002³ średni dochód na mieszkańca wynosił 3139,08 zł.

Gmina ta ma status gminy wiejskiej, a głównymi gałęziami gospodarki są turystyka i rolnictwo. Głównym założeniem władz gminy jest stworzenie korzystnych warunków do powstania nowych podmiotów gospodarczych, które ożywią życie gospodarze i jednocześnie stworzą mieszkańcom nowe miejsca pracy.

Gmina Choczewo położona jest na terenie Pobrzeża Kaszubskiego, w północnej części województwa pomorskiego, w powiecie wejherowskim. Zajmuje obszar prawie 19 000 ha, w jej skład wchodzi 31 wsi, w tym 14 sołeckich. Liczba mieszkańców w gminie wynosi ok. 6 tys. Według danych z roku 2005⁴ średni dochód na mieszkańca wynosił 2033,38 zł.

Gmina Choczewo ma status gminy wiejskiej, a głównymi sektorami gospodarki są rolnictwo, handel i turystyka. Występują tu doskonałe warunki przyrodnicze do

² Przewoźniak M., 2006, *Wloryzacja przyrodniczo-turystyczna regionów fizycznogeograficznych*, materiały źródłowe Urzędu Marszałkowskiego w Gdańsku.

³ www.regioset.pl

⁴ Tamże.

rozwoju funkcji turystycznej, m.in.: bezpośredni dostęp do morza (17 km linii brzegowej), czyste plaże, jeziora Choczewskie i Kopalnińskie, rezerwat przyrody „Choczewskie Cisy”.

Na terenie gmin Ustka i Choczewo rozwija się produkcja rolna, roślinna i zwierzęca. Gospodarstwa o produkcji zwierzęcej specjalizują się w hodowli bydła mlecznego i trzody chlewnej, stając się gospodarstwami wielkotowarowymi. Przenoszą one swoją produkcję poza tereny użytkowane turystycznie. Pozostałe gospodarstwa rozwijają produkcję roślinną, szczególnie owoców miękkich, łatwo zbywalnych w sezonie turystycznym. Producenci rolni posiadający grunty na terenach atrakcyjnych turystycznie rezygnują z działalności rolniczej, przechodząc na obsługę ruchu turystycznego.

Niezaprzeczalne walory turystyczne badanych gmin, ich położenie oraz nieskażone środowisko stały się podstawą do powstania – na bazie dotychczasowych gospodarstw rolnych – gospodarstw agroturystycznych, oferujących turystom nie tylko wypoczynek na łonie natury, ale również wyżywienie oparte na własnych produktach.

W pracy wykorzystano wyniki badań terenowych prowadzonych na terenie województwa pomorskiego w latach 2007-2008. Dane pierwotne pochodziły z badań metodą sondażu z zastosowaniem ankiety, przeprowadzonego w gospodarstwach zajmujących się agroturystyką na terenie gmin Ustka i Choczewo w latach 2007-2008. W badaniach wykorzystano ujednolicony i sformalizowany kwestionariusz ankiety. Pytania zadawane były w formie pisemnej. Za podstawową jednostkę próby przyjęto gospodarstwo agroturystyczne świadczące swoje usługi na terenie wybranych gmin. Ankietyzacją objęto te gospodarstwa agroturystyczne, których właściciele wyrazili zgodę na wypełnienie kwestionariusza. Pominięto gospodarstwa zajmujące się wyłącznie działalnością hotelową, nieprowadzące działalności rolniczo-hodowlanej. Liczba gospodarstw objętych badaniem wynosiła w gminie Ustka 20, a w gminie Choczewo 22.

Gospodarcze znaczenie agroturystyki dla rynków lokanych i regionalnych

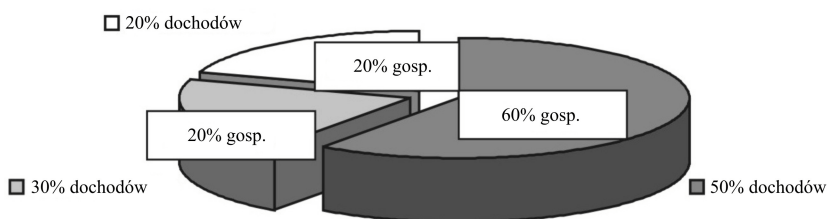
Źródło dodatkowego dochodu

Polska wieś dotkliwie odczuła skutki transformacji ustrojowej. Malejąca dochodowość gospodarstw, wzrost cen surowców i kosztów produkcji, załamanie rynków zbytu i bezrobocie doprowadziły do rosnącej pauperyzacji mieszkańców wsi w latach dziewięćdziesiątych. Agroturystyka stała się dla wielu rodzin rolniczych jedynym źródłem dodatkowego dochodu.

W gminach Ustka i Choczewo 90% gospodarstw agroturystycznych powstało w latach 1992-2005, a głównym motywem do podjęcia tego typu działalności było dla 82% ankietowanych podniesienie dochodowości gospodarstwa i dodatkowe źródło dochodu. Prowadzący gospodarstwa uznają, iż jest to najprostsza i najwygodniejsza dla rolnika forma pozarolniczej działalności gospodarczej na terenach wiejskich.

Obowiązujące przepisy prawa traktują działalność agroturystyczną jako świadczenie usług turystycznych w gospodarstwie rolnym oraz w jego najbliższym otoczeniu⁵. Jeśli działalność ta prowadzona jest przez rolnika i jego rodzinę w ramach działającego gospodarstwa, to traktowana jest jako uboczne zajęcie zarobkowe i nie wymaga zgłoszenia do ewidencji działalności gospodarczej⁶ ani innych działań organizacyjno-prawnych⁷. Jeżeli działalność ta jest prowadzona w niewielkiej skali (wynajem do 5 pokoi), nie jest obciążona podatkiem dochodowym⁸. Wielkość uzyskanych dochodów z tego tytułu w badanych gminach jest więc trudna do oszacowania i możliwe jest więc tylko relatywne jej określenie (w stosunku do całości przychodów).

W gminie Choczewo (gdzie średnia wielkość indywidualnego gospodarstwa rolnego wynosi 10 ha) gospodarze prowadzący usługi agroturystyczne deklarowali znacznie wyższe dochody z agroturystyki niż ich odpowiednicy w gminie Ustka. Dla 60% z nich agroturystyka przynosiła 50% dochodu. Twierdzili oni również, iż usługi te są bardzo opłacalne (60%) i opłacalne (40%; ryc. 1).

Ryc. 1. Procent dochodu z działalności agroturystycznej w ogólnych przychodach gospodarstw w gminie Choczewo

Fig. 1. Participation of individual income in total incomes of farms in commune Choczewo (%)

Źródło: opracowanie własne

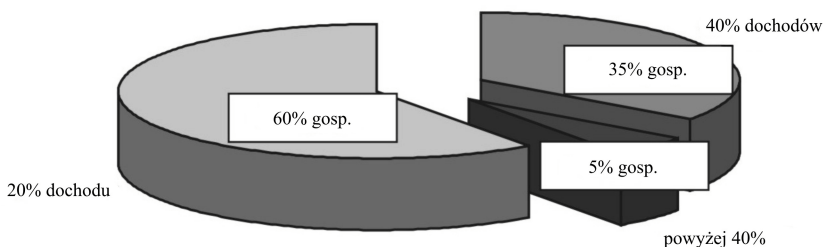
⁵ Ustawa z dnia 19 listopada 1999 roku Prawo działalności gospodarczej, DzU 1999 nr 101, poz. 1178.

⁶ Osoby, które wynajmują pokoje, miejsca namiotowe lub sprzedają posiłki domowe, nie będąc czynnymi rolnikami, a także osoby świadczące inne usługi turystyczne z wykorzystaniem gruntów i budynków, nie związane z gospodarstwem rolnym stają się przedsiębiorcami i powinny dopełnić obowiązku zgłoszenia do rejestru przedsiębiorców, za: Ustawa z dnia 19 listopada 1999 roku... oraz Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 roku o Krajowym Rejestrze Sądowym (tekst jednolity), DzU 2001 nr 17, poz. 209.

⁷ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 roku o usługach turystycznych (tekst jednolity), DzU 2001 nr 55, poz. 578.

⁸ Ustawa z dnia 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jednolity), DzU 2000 nr 14, poz. 176. W przypadku wynajmu do 12 pokoi istnieje możliwość opłacania podatku dochodowego od osób fizycznych w formie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych (3% sumy osiągniętych przychodów), za: Ustawa z dnia 20 listopada 1998 roku o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiągniętych przez osoby fizyczne, DzU 1998 nr 144, poz. 930.

W gminie Ustka 100% ankietowanych uznało agroturystykę za opłacalną, jednakże deklarowane dochody tylko w 5% gospodarstw stanowiły ponad 40% ogólnego przychodu. Większość wskazywała na dochody rzędu 20% ogólnego przychodu. Większość rolników w gminie Ustka zapewnia sobie dodatkowe dochody również z innych źródeł – pracy poza gospodarstwem (w przemyśle, rybołówstwie; ryc. 2).

Ryc. 2. Procent dochodu z działalności agroturystycznej w ogólnych przychodach gospodarstw w gminie Ustka

Fig. 2. Participation of individual income in total incomes of farms in commune Ustka (%)

Źródło: opracowanie własne

W wyniku podjęcia działalności w usługach agroturystycznych nastąpił wzrost dochodów indywidualnych rolników. Dzięki dopływowi środków spoza gospodarstwa powiększył się także kapitał własny, który umożliwił nakłady inwestycyjne. W początkowej fazie działalności dochody z agroturystyki stanowiły dla ankietowanych doraźne rozwiązanie kłopotów finansowych i umożliwiły dokonywanie zakupów dóbr konsumpcyjnych lub drobnych remontów, na które nie mogli sobie wcześniej pozwolić. Później nakłady kierowane były na większe inwestycje budowlane oraz remonty budynków i sprzętu.

Aktywizacja zawodowa mieszkańców wsi

Gospodarcze znaczenie agroturystyki wiąże się także z aktywizacją zawodową ludności wiejskiej. Polega to na przeobrażaniu działalności rolniczej w usługową, w wyniku czego tworzą się nowe miejsca pracy dla osób dawniej zatrudnionych w rolnictwie i dla osób z nimi zamieszkałych. Aktywizacja zawodowa wsi poprzez agroturystykę prowadzić może do zmniejszenia odpływu do miast osób młodych i lepiej wykształconych, a zatem ograniczyć może proces wyludniania się wsi.

W gminie Choczewo przy obsłudze gospodarstwa agroturystycznego pracuje w większości przypadków 2-3 osób (tab. 1). Są to w 67% członkowie rodzin. Tylko 33% gospodarzy zatrudnia pracowników najemnych (1-2 osób). Pracownikami są kobiety wykonujące prace kuchenne, sprząatanie i pranie. Wynagrodzenie ustalone jest godzinowo, nie przekracza 6 zł/h.

W gminie Ustka w prawie połowie gospodarstw (45%) prace na rzecz turystów wykonywała jedna osoba (członek rodziny). W 30% gospodarstw w sezonie zatrudniano dodatkową pomoc. W dużych gospodarstwach, nastawionych głównie na

Tabela 1
Liczba pracujących przy obsłudze gospodarstwa agroturystycznego w gminach Ustka i Choczewo

Table 1
Number of people working in agrotouristic farms in communes Ustka and Choczewo

Liczba pracujących (osoby)	Liczba gospodarstw agroturystycznych w (%)	
	gmina Choczewo	gmina Ustka
1	10	45
2	20	22
3	40	11
4	10	-
5	10	22
powyżej 5	10	-

Źródło: opracowanie własne

świadczenie usług noclegowych, w sezonie letnim zatrudnia się ok. 3 osób w systemie zmianowym. Oprócz pracowników najemnych przy obsłudze gości pracują także członkowie rodziny (2 osoby). Liczba takich gospodarstw stanowi ok. 20% ogółu.

Specyfika prowadzenia gospodarstwa agroturystycznego polega na zatrudnianiu w nim prawie wyłącznie członków rodziny. Wynika to z istniejących przepisów prawa, w myśl których osoby podejmujące działalność agroturystyczną osobiście, bez zatrudniania pracowników, nie mają obowiązku zgłaszania tej działalności do ewidencji gospodarczej (a tym samym są zwolnione z podatku dochodowego). Mogą działalność tę traktować jako najem albo jako uboczne zajęcie zarobkowe. Działalność ta może być również wykonywana wspólnie, przez rodzinę pozostającą w jednym gospodarstwie. Zgodnie z ustawą z dnia 1 sierpnia 1997 roku o usługach turystycznych (DzU nr 133 z dnia 29 października 1997) nie wymaga zgłaszania do ewidencji gospodarczej wynajmowanie turystom przez rolników pokoi oraz miejsc na ustawienie namiotów w obrębie gospodarstwa, sprzedaż posiłków i świadczenie usług z tym związanych.

Zmniejszanie bezrobocia

Rozwój agroturystyki stwarza szanse zatrudnienia dla mieszkańców wsi zarówno w sposób bezpośredni, jak i pośredni. Sposób bezpośredni to wynajmowanie pokoi, serwowanie posiłków dla turystów oraz usługi bezpośrednio związane z atrakcjami danego gospodarstwa, tj. przewodnictwo, nauka jazdy konnej i pływania, wypożyczanie sprzętu sportowego i jego przechowywanie. Pośredni wpływ agroturystyki na ograniczenie poziomu bezrobocia może przybierać postać innych usług i produktów

wyrobianych w gospodarstwie lub tam sprzedawanych: przede wszystkim żywności, ale także wyrobów rzemieślniczych oraz usług komunikacyjnych, gastronomiczno-rozrywkowych, promocyjnych, informacyjnych i dystrybucyjnych⁹.

Zwiększająca się liczba gospodarstw agroturystycznych prowadzi do zmniejszania się bezrobocia na wsi. Szacuje się, iż jedno takie gospodarstwo uruchamia na obszarze wiejskim ok. 10 nowych miejsc pracy (Dębniwska, Tkaczuk 1997, s. 12), a stworzenie nowego miejsca pracy w turystyce – w tym w agroturystyce – wymaga zaledwie 40% nakładów potrzebnych do utworzenia takiego miejsca w przemyśle przetwórczym (Kmita 1997, s. 11).

Większość badanych gospodarstw agroturystycznych powstała w latach największego bezrobocia 2001-2005 (tab. 2). Wysoki poziom bezrobocia spowodowany był współwystępowaniem wielu strukturalnych barier, tj. niskiej mobilności zawodowej mieszkańców (zwłaszcza o niższych kwalifikacjach), niskiego poziomu wykształcenia, wysokiego poziomu kosztów pracy – co skutkowało znacznym odsetkiem osób długotrwale bezrobotnych oraz dużym udziałem mieszkańców wsi wśród bezrobotnych. Inwestycja w agroturystykę stanowiła próbę zapewnienia dodatkowej płacy i pracy w gospodarstwie rolnym.

W gminie Ustka znaczną większość bezrobotnych w latach 1999-2007 stanowiły osoby posiadające gospodarstwa rolne. Największa stopa bezrobocia odnotowana została w 2002 roku i wynosiła 20,8%. W następnych latach bezrobocie na wsi systematycznie malało. Według ankietowanych rozwój agroturystyki w ich gminie był jednym z elementów ograniczających skalę tego zjawiska na wsi.

Władze gminy Choczewo również zmagaly się z problemem najwyższego bezrobocia w latach 2002-2005. W rekordowym 2002 roku bezrobotnych było ok. 18,0%. Jedną z inicjatyw było tworzenie warunków do rozwoju usług agrotury-

Tabela 2

Liczba bezrobotnych w gminach Choczewo i Ustka w latach 1999-2008

Table 2

Number of unemployed in communes Choczewo and Ustka in 1999-2008

Lata	Liczba bezrobotnych	
	gmina Choczewo	gmina Ustka
1999	360	710
2002	667	905
2005	506	713
2007	209	54
2008	198	67

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Gdańsku

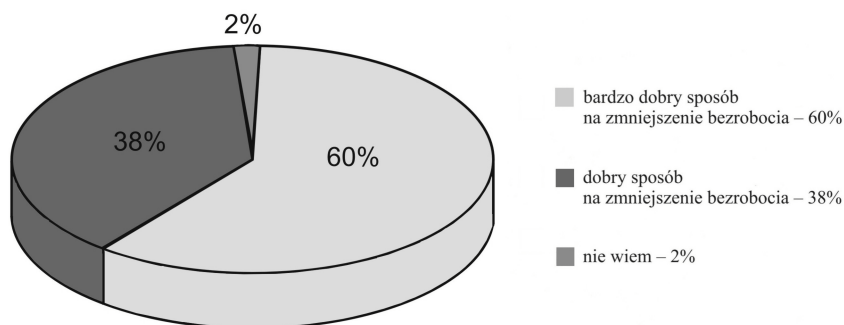
⁹ Artych M., Jasińska A., Sosnowski J., *Gospodarstwa agroturystyczne jako alternatywne źródła dochodu*, www.turysta.pb.edu.pl/publikacja.doc

stycznych. W 2003 roku powołano stowarzyszenie integrujące właścicieli gospodarstw agroturystycznych i kwaterodawców wiejskich z terenu gminy, którego celem było m.in.:

- aktywizowanie społeczeństwa do prac nad organizacją i rozwojem turystyki wiejskiej,
- stworzenie warunków do rozwoju turystyki wiejskiej,
- gromadzenie i udostępnianie informacji turystycznych,
- propagowanie metod i sposobów produkcji zdrowej żywności, ich reklama i dystrybucja,
- promocja i reklama rękodziela,
- podnoszenie poziomu zawodowego i kulturalnego społeczności wiejskiej.

Choczewskie Stowarzyszenie Turystyczne organizowało w latach 2004-2007 kursy dokształcające oraz wyjazdy na targi turystyczne i agroturystyczne. Pomagało również gospodarzom w promocji i reklamie gospodarstw.

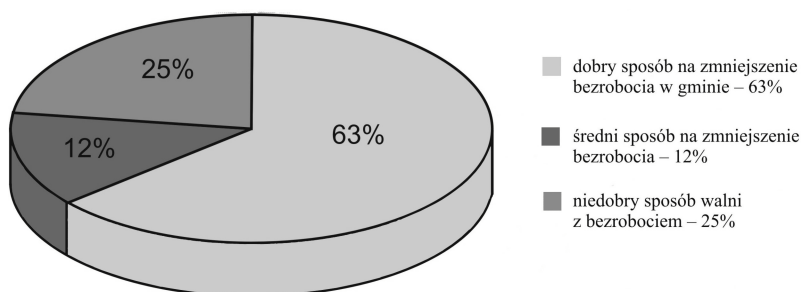
Wpływ rozwoju usług agroturystycznych na ograniczenie bezrobocia w badanych gminach jest trudny od oszacowania. Należy jednak stwierdzić, iż agroturystyka

Ryc. 3. Agroturystyka jako element walki z bezrobociem w gminie Choczewo (wg ankietowanych)

Fig. 3. Agrotourism as a way to cope with unemployment in Choczewo

Źródło: opracowanie własne

Ryc. 4. Agroturystyka jako element walki z bezrobociem w gminie Ustka (wg ankietowanych)

Fig. 4. Agrotourism as a way to cope with unemployment in Ustka

Źródło: opracowanie własne

ka jest dla blisko 100% ankietowanych gospodarzy w gminie Choczewo bardzo dobrym bądź dobrym sposobem walki z tym negatywnym społecznie i gospodarczo zjawiskiem. Ankietowani gospodarze zamieszkali na terenie gminy Ustka byli mniej entuzjastyczni i jednomyślni (ryc. 3). Większość z nich uważa agroturystykę za dobry sposób na rozwiązywanie problemu bezrobocia, jednak aż 25% ankietowanych wyraża opinie zupełnie przeciwną (ryc. 4).

Ożywienie gospodarki regionu

Rozwój agroturystyki wyzwała w środowisku wiejskim zapotrzebowanie na wiele innych usług i produktów wyrabianych na miejscu lub tam sprzedawanych, przede wszystkim na żywność, ale także usługi rzemieślnicze, towary codziennego użytku oraz usługi komunikacyjne i gastronomiczno-rozrywkowe, co w efekcie wywołuje ożywienie gospodarki regionu.

W badanych gminach obserwuje się sezonową, zwiększoną sprzedaż owoców, warzyw i innych produktów roślinnych i zwierzęcych, a także wyrobów regionalnych. Średnio 80% agroturystów wykupuje w gminie Choczewo nocleg i wyżywienie. W gminie Ustka czyni tak ok. 65%. Dysproporcja ta wynika z bardzo dobrze rozwiniętej sezonowej bazy gastronomicznej w gminie Ustka. Większy popyt na wyroby własnej produkcji umożliwia rolnikowi utrzymanie produkcji co najmniej na dotychczasowym poziomie, przy wyższej jej jakości, lub zwiększenie produkcji bez pogarszania jakości. Dzięki temu turyści mają łatwiejszy dostęp do zdrowej i świeżej żywności, w szczególności w gospodarstwach ekoturystycznych (Dębiewska, Tkaczuk 1997, s. 20). Rolnicy bardzo się starają, aby ich produkty z gospodarstwa były czyste ekologicznie, stosują w uprawach warzywnych różnego typu osłony, a w walce ze szkodnikami i chorobami metody biologiczne.

W wyniku rozwoju agroturystyki w gminie następuje również wzrost zróżnicowania lokalnej produkcji, przez co zmniejsza się jej wrażliwość na wahania koniunktury rolniczej, a zwiększa podatność gospodarki na innowacje. Globalnym wyrazem rozwoju regionu powinno być zahamowanie wyludnienia i stabilizacja demograficzna we wszystkich wskaźnikach.

Agroturystyka jest także ważnym środkiem redystrybucji dochodów między regionami, co może się przyczyniać do zróżnicowania gospodarki regionalnej i krajowej.

Niewidzialny eksport

Duże znaczenie dla gospodarki regionu ma także tzw. niewidzialny eksport krajowy i zagraniczny. Turyści zagraniczni odwiedzający gminy nadmorskie kupują w czasie wakacji wiele towarów i usług, których w miejscu zamieszkania nie kupiliby, przynajmniej nie w takiej ilości i jakości. Jest to korzystne dla regionu produkcyjnego, zwłaszcza że obcokrajowcy za wyroby miejscowe skłonni są zapłacić cenę wyższą, niż byłaby możliwa do uzyskania na rynku. Dodatkowe efekty wynikają z pobierania marży (handlowej czy gastronomicznej) oraz unikania opłat celnych i transportu towarów na rynek zewnętrzny (Drzewiecki 1997, s. 10). Turyści zagra-

niczni odwiedzają ok. 30% badanych gospodarstw. W 85% są to obywatele Niemiec. Ich pobyt w gospodarstwie waha się od 7 do 14 dni.

Rozwój rzemiosła i twórczości ludowej

Pozarolnicza działalność gospodarcza przejawia się m.in. w rozwoju chałupnictwa i rzemiosła, polegającego na własnej pracy ręcznej z miejscowych surowców.

W badanych gminach rozwój usług agroturystycznych zapoczątkował popyt na tradycyjne rzemiosło ludowe. Twórcy ludowi oferują turystom rękodzieło w postaci wyrobów z wikliny (kosze, stroiki itp.), obrusów, serwet wyrabianych na drutach i szydełku oraz wyrobów haftowanych krzyżykowo lub gobelinowo, np. obrazów i gobelinów.

Korzyści ogólnospołeczne

Obok korzyści indywidualnych równie istotne są materialne i pozamaterialne korzyści ogólnospołeczne związane z rozwojem agroturystyki, tj. tworzenie i unowocześnianie infrastruktury technicznej i społecznej wsi. Podejmowanie działań inwestycyjnych w agroturystyce umożliwia urbanizację nie tylko pojedynczych gospodarstw, ale również przekształcanie całej wsi czy gminy. W rezultacie prowadzi to do rozbudowy infrastruktury technicznej wsi i poprawy jej funkcjonowania poprzez uzbrojenie wodociągowe, kanalizacyjne, gazowe i komunikacyjne, a także zwiększenie wyposażenia w infrastrukturę komunalną, placówki usługowo-handlowe, komunalno-oświatowe czy sportowe.

Poprawa lokalnej infrastruktury wydatnie ułatwia życie mieszkańcom wsi. Standard życia społeczności wiejskiej wzrasta również poprzez obserwację stylu życia, nawyków, sposobu spędzania wolnego czasu i poznawania zwyczajów gości. Powoduje to nieodpartą chęć do naśladownictwa¹⁰.

Korzyści ogólnospołeczne wynikające z rozwoju agroturystyki obserwowane są na terenie obydwu gmin.

Negatywne skutki rozwoju agroturystyki

Rozwój agroturystyki może pociągać za sobą także negatywne skutki gospodarcze, które należy niwelować. Należą do nich:

- wyłączenie gruntów z produkcji na inne cele,
- zmiana struktury własności ziemi,
- dodatkowa infrastruktura i usługi,
- wzrost osadnictwa letniskowego,
- okresowy wzrost gęstości zaludnienia,
- wzrost cen działek budowlanych,
- odpływ siły roboczej do turystyki (sezonowy),

¹⁰ Artych M., Jasińska A., Sosnowski J., *Gospodarstwa agroturystyczne...*

- przeciążenie ruchem drogowym (obniżenie bezpieczeństwa),
- wzrost nakładów na konserwację dróg i kolei.

Rozbudowa infrastruktury technicznej i rozszerzenie sieci punktów usługowych powodują często bezpowrotną transformację użytków rolnych na inne cele. Także przedsięwzięcia korzystne z punktu widzenia ochrony środowiska (nowo budowane wysypiska śmieci, oczyszczalnie itp.) i atrakcyjności krajobrazu (wzrost zalesiania) to kolejne kurczenie się zasobów ziemi rolniczej. Masowe ograniczanie powierzchni gruntów rolniczych, zwłaszcza o wysokiej klasie bonitacyjnej, na rzecz innej działalności jest nie do przyjęcia nawet w obecnych warunkach społeczno-gospodarczych.

Turystyka wiejska zwiększa ponadto popyt na usługi publiczne, np. wywóz odpadów czy usługi medyczne, oraz ich koszt. Może to doprowadzić do wzrostu cen ziemi, nieruchomości, towarów i usług oraz przyczynić się do nadmiernego uzależnienia lokalnych społeczności od jednego sektora gospodarki.

Zaznaczyć należy jednakże, iż poziom negatywnych skutków wynikających z rozwoju agroturystyki uzależniony jest m.in. od rodzaju i liczby turystów, wrażliwości miejsc i obszaru oraz poziomu zarządzania. W gminie Ustka 90% ankietowanych gospodarzy nie widzi negatywnego oddziaływania agroturystyki. W gminie Choczewo 95% badanych deklaruje, że ten rodzaj działalności jest najbardziej proekologiczny ze wszystkich form turystyki. Władze lokalne obydwu gmin uznają agroturystykę za formę przyjazną środowisku naturalnemu i nie widzą negatywnych konsekwencji prowadzenia tego typu usług dla gospodarek lokalnych.

Podsumowanie

Gminy nadmorskie zamieszkuje ponad 40% mieszkańców województwa pomorskiego¹¹. Wszystkie dokumenty strategiczne i planistyczne w gminach wybrzeża przewidują rozwój gospodarki lokalnej przez rozwijanie usług turystycznych. Skutkuje to bezpośrednio stałą poprawą infrastruktury turystycznej, ulepszeniem oferty i produktów lokalnych oraz wspieraniem tego rynku przez władze lokalne i regionalne. W rolnictwie gmin nadmorskich zauważyć można tendencję do ograniczania produkcji rolniczej na rzecz rozwoju turystyki, w tym agroturystyki. Większość rolników w gminach Ustka i Choczewo zaniechała produkcji na glebach o niskiej bonitacji, przeznaczając je na działki budowlane i rekreacyjne, a swoje posesje przystosowując do agroturizmu. Procesowi temu sprzyjał również regres w rolnictwie, brak opłacalności produkcji rolnej, wysokie oprocentowanie kredytów, brak zbytu, niskie ceny, wysokie koszty środków produkcji.

W gminach nadmorskich rozwój turystyki wiejskiej jest nie tylko naturalnym kierunkiem aktywizacji, ale często jedyną szansą wyrwania się ludności wiejskiej z zacofania i ubóstwa. Nadmienić należy również, iż przynosi on gospodarstwu rolnym wymierne korzyści bez względu na ich wielkość i strukturę. Dzięki agroturystyce ludność wiejska ma szansę uzyskania zatrudnienia i dodatkowych źródeł dochodów, co może przyczynić się do rozwoju gospodarczego regionu.

¹¹www.woj-pomorskie.pl, Strategia rozwoju województwa pomorskiego.

Rozwój usług agroturystycznych umożliwia przemiany, polegające na zmniejszeniu liczby gospodarstw rolnych i wielkości produkcji rolniczej. Aktywizacja zawodowa wsi jest warunkiem modernizacji rolnictwa. Tworzenie nowych miejsc pracy na terenach wiejskich sprzyja uwalnianiu siły roboczej zaangażowanej w rolnictwie oraz podnoszeniu jej wydajności. Agroturystyka zapobiega zatem bezrobociu i migracji ludności wiejskiej do miast w czasie restrukturyzacji wsi.

Agroturystyka daje szansę na znaczne poszerzenie rynków zbytu nawet małym przedsiębiorstwom. Jednocześnie jest to branża silnie wpływająca na ład gospodarczy i przestrzenny i mocno od niego zależna. Jeśli rozwijać się będzie według zasad zrównoważonego rozwoju, stanie się ważnym narzędziem zachowania i rozwoju środowiska przyrodniczego, kulturowego i społecznego, pod warunkiem właściwego zarządzania

Literatura

- Dębniwska M., Tkaczuk M., 1997, *Agroturystyka – koszty, ceny, efekty*, Warszawa
- Drzewiecki M., 1997, *Rola agroturystyki w aktywizacji słabo rozwiniętych terenów wiejskich*.
W: *Agroturystyka w społeczno-ekonomicznym rozwoju środowisk wiejskich, materiały konferencyjne*, Biała Podlaska
- Drzewiecki M., 2001, *Podstawy agroturystyki*, Bydgoszcz
- Kmita E., 1997, *Agroturystyka jako szansa aktywizacji społeczno-gospodarczej środowisk wiejskich*, Zagadnienia Doradztwa Rolniczego 2
- Młynarczyk K., 2002, *Agroturystyka*, Olsztyn

Summary

The article presents the results of questionnaire research carried in communes Ustka and Choczewo in 2007-2008. The aim of that study was to check an influence of development of agrotouristic services on local economy of communes Ustka and Choczewo. It was shown the positive impact of agrotourism in such areas as: unemployment, activation of rural population, profitability of farms, craft and people's creations, export and local economy and employment. For local farmers agrotourism is the best way to get additional income and better their financial condition. In both seaside communes farmers depart from agriculture and gradually replace their activity into agritouristic farms.